

ICOMOS HÍRADÓ

a Magyar Nemzeti Bizottság közleményei

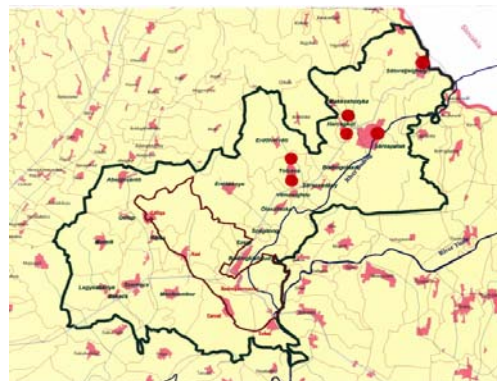
18. évfolyam - 1.szám

2010. február hó

A TARTALOMBÓL

Az abaújtári templom freskórestaurálására fordítják a Balsorsú Műemlékek Báljának bevételét

Felhívás a Tokaji Történelmi Borvidék Kultúrtáj világörökségi értékeinek megóvása érdekében

**Dr. Gilyén Nándor
(1931 – 2010)**

**Emlékezzünk rá, hogy...
Rejtett évfordulóink**

2010. február 6-án a budapesti Károlyi-Csekonics rezidencián rendezte meg a KÖH idei Balsorsú műemlékek javára rendezett jótékonyági bálját. A báli bevétel sorsáról a helyszínen szavazataikkal döntöttek a bál résztvevői, ennek eredményeként a támogatás az abaújházi református, valamikori Szent Bertalan templom szentélyében található freskótöredék restaurálására lesz fordítható. Az abaújházi református templom építése Perényi Péter országbíró nevéhez fűződik. Az Árpád-kori alapokon állt, XV. századi templom tizenhárom éve zárva van, azóta vár a megkezdett, ám be nem fejezett felújításra. Szentélyében az itáliai festőművész által jegyzett, egyre inkább pusztuló freskó – amely most az első lett a balsorsúak között, és így támogatáshoz jut – Szent Bertalan legendáját ábrázolja.

Egy pusztuló freskó panasza

Tisztelt Uram, Asszonyom!

Engedje meg, hogy bemutatkozzam, én egy 15. századi festmény vagyok, és egyre jobban pusztulok. Lakhelyem az abaújházi református templom, melyet Perényi Péter országbíró építtetett és engemet is ő alkottatott meg egy itáliai festőművész által. A kutatók szerint Szent Bertalan legendáját ábrázolom. Jobb oldalamon árkados, tornyos épület látható három ablakában három alakkal, kilétükre szentem legendája ad magyarázatot.

Szent Bertalan a távoli Indiába ment, ahol egy gyógyító bálvány hírében álló, de ártó démon megkötözött. Erre a bálvány papjai keresni kezdték, és amikor megtalálták, Polinius király elküldte hozzá ördögtől megszállt lányát, akit Bertalan meggyógyított. Jutalmat nem fogadott el, sőt a kereszténységet hirdette a királynak. Szavainak bizonyítására ráparancsolt a démonra, hogy törje össze a bálványszobrot, melyben lakott. Miután megtette, messze űzte a démon, az Úr angyala pedig megtisztította a templomot minden szennytől, négy sarkára a kereszt jelét rajzolva. Polinius király feleségével, gyermekeivel és egész népével megkeresztelkedett. A király a királyságról is lemondott és az apostol tanítványa lett. A bálványok papjai azonban bepanaszolták Bertalant Polinius testvérénél, Asztragesznél, aki elfogatta az apostolt. Hite elhagyására akarta

kényszeríteni, de az apostol hű maradt, sőt Isten erejét és mindenhatóságát bizonyítva egy másik bálványt, Baldach szobrát is ledöntötte imájával. Asztragesz erre megbotoztatta Bertalant és parancsot adott, hogy az apostolt elevenen nyúzzák meg. Mikor megtörtént, keresztre feszítették, majd lefejezték. Miután meghalt, hogy végleg megszabaduljanak az apostoltól, koporsóba zárták a testét, majd négy másik vértanú koporsójával együtt a tengerre tették, hogy a víz sodorja el őket.

Az épület, amelyet ábrázolok a legendában szereplő templom. A templom árkádjai alatt látható középső alak lilimos koronát visel, jobbával a szent nevét jelző BARTOLOMEUM feliratot mutat, Ő Polinius király.

Tőle jobbra fiatal lányt ábrázolok, a király meggyógyított leányát.

A baloldali alak mára már nagyon töredékessé vált, csak az arca felső

része látszik, és az, hogy fején tatáros kucsmát visel, ami pogány voltát jelzi. Ő Polinius pogány testvére, Asztragesz.

Az épület előtt a szent mártírúma látható. Két tatársapkás alak az előttük meztelenül fekvő szentről nyúzza le a bőrt. A jobboldali késsel a kezében éppen felemeli a szent karját. A jelenettől balra a szent apoteózisa látható.

Mindezeket amiket elmondtam magamról már-már alig látni. Az évszázadok megviselek. Pedig nagyon sok mindenről tudnék mesélni. Én ábrázolhatom azt a szentet, akinek tiszteletére az 1420-as években felszentelték a templomot. Láttam, amint Perényi Pétert, azt ki megfestettetett 1423-ben nem sokkal a vizitáció után eltemetik lábaim elé, és egy 1X2 méteres faragott sírkövet tesznek rá, mely címerét ábrázolja. Az egyik alkalommal férfiak érkeztek ecsettel a kezükben, azt gondoltam új színt kapok, de nagyot tévedtem, egyszerűen lemeszeltek, és eltűntem. Már-már úgy gondoltam, hogy végleg megsemmisültem, amikor sok-sok év múltán 1912-ben a templom renoválásakor újra megtaláltak. Örvendeztem, újra láthatják az emberek a szép jelenetet, amit ábrázolok. De ismét csalódnom kellett, ugyanis az emberek nem örvendek nekem, a falu legényei a Műemlékek Országos Bizottságának helyszíni szemléje előtt levertek egy darabot belőlem, majd egy nagy fehér lepellel újra letakartak teljesen 1997-ig, amikor is elkezdtek felújítani a templomot. Végignézhettem, hogyan örültek régészek annak, amikor 2008 novemberében megtalálták az év leletét, Perényi Péter országbíró előkerült sírkövét.

Bevallom Őszintén, ez a felújítás egy kicsit jó hatással volt rám, ugyanis a fal, ahol vagyok rendkívül könnyen nedvesedett, mert a kő, amiből a fal készült, felszívta a vizet. Ennek megakadályozására 2004-ben úgynevezett falátvágásos technikával meggátolták a nedvességet, mintegy elősegítvén a száradást a velem együtt kb. 525m² freskó számára. Én lassan száz éve várom, hogy restauráljanak. Társaim, a többi freskó még a vakolat alatt van, azt mondják nekik jobb a helyzetük mint nekem, őket konzerválja a mészréteg.

De Én ???!!!

Én kopok !!!

A vakolat, amire festettek, mállik.

Egyre jobban hasonlítok a Szenthez, akit ábrázolok, „nyúzott vagyok”!

Szükségem van megújulásra, arra a megújulásra, amire 98 éve várok.

A freskó panaszait lejegyezte:
Tóth István lelkipásztor, Abaújvár

Aki a bálon nem tudott résztvenni, de úgy gondolja hogy szeretné az abaújvári református, valamikori Szent Bertalan templom szentélyében található freskótöredék restaurálására fordított báli bevételt a maga hozzájárulásával kiegészíteni, az megteheti azt az alábbi számlaszámra történő átutalással:

Abaújvári Református Egyházközség,
számlaszám: 54700013-15103446

FELHÍVÁS

Az **ICOMOS**, mint nemzetközi műemlékvédelmi szakmai civil szervezet, az 1972. évi UNESCO Világörökség Egyezmény – végrehajtó testületének, a Világörökségi Bizottságnak állandó műemlékvédelmi Tanácsadó Testülete. Az **ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottsága** hasonló szerepet vállal hazai viszonylatban, mint a Világörökség Magyar Nemzeti Bizottság állandó tagja. Ennek megfelelően **kiemelt figyelemmel követte és követi a Tokaji Történelmi Borvidék Kultúrtáj világörökségi helyszín területén, annak védőzónájában tervezett szerencsi szalmaégetésű erőmű megépítése körül kialakult helyzetet.**

Nagy elismeréssel adózunk azoknak a (főleg helyi) civil-szervezet társainknak, amelyek már a kezdet kezdetén felemelték szavukat ennek a világörökségi helyszínnek, a helyszín értékeinek megőrzése érdekében. Velük egyetértésben a Magyar Tudományos Akadémia állásfoglalása is elutasította az erőmű építését. Egészen a legutóbbi napokig azt is hihettük, hogy ezek a lépések eredményre vezettek, miután számos jel arra mutatott, mintha az erőműépítés tervétől – legalábbis gyakorlatilag – elálltak volna annak szorgalmazói. Annál nagyobb megdöbbenéssel vettük a hírt, hogy egy közelmúltban meghozott bírósági döntés nyomán ismét valós veszéllyé válhat a szerencsi szalmatüzelésű erőmű valamilyen formában történő megépítése. Az ICOMOS tiszteletben tartja a jogállami kereteket, ugyanakkor nem mehet el szó nélkül amellett, hogy a formailag-jogilag minden bizonnyal korrekt bírósági döntés miatt, annak a tartamát tekintve milyen **komoly veszélybe került a Tokaji Történelmi Borvidék**. Ez a bírósági ítélet ugyanis nem számol a nemzetközi és hazai, gazdasági és társadalmi-kulturális következményekkel; és mint ilyen túlmutat az önmagában is elég súlyos konkrét ügyön is. Az eset tökéletesen példázza jogrendünk hiányosságait az örökségi értékek megóvásának területén. Ez a hiányos, nem egyértelmű, és végképpen nem az értékvédelmet szolgáló szabályozási környezet súlyosan hátráltatja, sőt, bizonyos értelemben el is lehetetleníti, hogy Magyarország a „kiemelkedő egyetemes értékek” védelmét tekintve teljesítse az 1972-es Egyezményhez való csatlakozással vállalt nemzetközi kötelezettségeit.

Hazánk 1985.évi csatlakozásával „A világ természeti és kulturális örökségeinek védelméről” szóló Egyezményhez nemzetközi szerződésben vállalta, hogy az abban foglaltaknak megfelelően óvja, és értékőrző gondozással biztosítja a világörökségi címet elnyert területek, helyszíneknek fennmaradását. A tervezett szerencsi szalmaégető erőművel kapcsolatos (mai jogrendünk szerint nyilván jogszerű) döntés éppen ezt a szempontot, azaz a nemzetközi egyezményből következő védelem érvényesítésének lehetőségét, pontosabban: kötelezettségét hagyta figyelmen kívül. A szerencsi erőműépítés terve és az azzal kapcsolatosan kibontakozott folyamatok megmutatták, hogy melyek azok a törvényalkotási-szabályozási mulasztások, amelyek miatt akár visszafordíthatatlan erkölcsi és gazdasági károk, jóvátehetetlen veszteségek keletkeznek Magyarország örökségi értékeiben, súlyosan megtépázva hazánk nemzetközi megítélését is.

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság teljes szakmai meggyőződésével, támaszkodva az ICOMOS nemzetközi tapasztalataira, állítja, hogy a védelem, a kulturális örökségi értékek megőrzése nem teszi lehetővé az érintett helyszínek, területek fejlesztését, csupán azt jelenti, hogy nem lehet megfontolás, válogatás nélkül bármit megvalósítani – különösen olyasmint nem, ami nem egyeztethető össze az értékek megóvásával. Valójában az örökségi értékek integrált szemléletű kezelésük esetén – az odaillő fejlesztések kezdeményezésével és befogadásával – különleges, sok esetben igen komoly verseny-előnyt biztosító fejlesztési potenciált is jelentenek, elősegítve ezzel az adott területen élők és közösségeik életminőségének emelését, hosszútávra szóló fenntarthatóságát.

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság úgy ítéli meg, hogy a további késedelem felmérhetetlen károkat okozhat. Ezért sürgeti a mai helyzet érdemi megváltoztatását. Ennek érdekében nagy tisztelettel, ugyanakkor teljes határozottsággal felhívással fordul minden felelős szervezethez és érintett személyhez, és különösen az Országgyűléshez, hogy szüntesse meg a jogszabályi hiányosságokat! Alkosson olyan (világörökségi) törvényt, részletes szabályozást, amely azonnal alkalmazható, és nemcsak a pillanatnyi lehetőségeket veszi tekintetbe, hanem hosszú távra, a nemzetközi követelményekkel összhangban hatékonyan képes garantálni a kiemelkedő egyetemes értéket hordozó kulturális és természeti kincseink védelmét, megőrzését, fenntartható használatát.

Budapest, 2010. február 16.

az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság
elnöksége

DR. GILYÉN NÁNDORRA EMLÉKEZÜNK (1931 – 2010)

Az ember már csak ilyen: nehezen vesszük tudomásul az elmúlást, különösen, ha olyan gazdag, alkotó életút zárul le, mint amilyen Gilyén Nándoré volt.

Eredete, származása szinte meghatározó volt személyes pályafutására is: a Gilyén-Salamin-Bayer-család nagyon sok tagja mérnökként, építészként, gépészmérnökként jelen volt alkotásaiban a magyar társadalom és gazdaság minden területén. Családja legfiatalabb gyermekeként Ő is abban nőtt fel, hogy például Jenő bátyja egyebek közt az 1948-1953-ban épült Népstadion statikusaként volt elismert.

Gilyén Nándor szakmai szempontból egyedi életutat járt be. Építészmérnöki diplomáját a Budapesti Műszaki Egyetemen 1953-ban szerezte meg, majd állami tervező irodákban statikusként dolgozott. Példás szakszerűséggel nagyszerű feladatokat oldott meg. Sokat foglalkozott pl. paneles, illetve egyéb jelenkori épületek szerkezeti problémáival s e vizsgálódásai jelentek meg a tárgykörben írt számos publikációjában is. Jellegzetes, hogy érdeklődése erősen hajlott a történeti épületek probléma-világa felé (lásd pl. az *Építész - Építészettudomány* 2005. novemberi számában megjelent „A statika szerepe az építészettörténeti formák kialakulásában” c. hosszú tanulmányát). Bizonyára ez is szerepet játszott abban, hogy a budavári Mátyás-templom hosszú helyreállítási folyamatában Ő volt az egyik statikus tervező, hasonlóan a csákvári Esterházy-kastély helyreállításához. Az *Europa Nostra*-díjjal is kitüntetett gyűgyei (Szabolcs-Szatmár-Bereg m.) református templom helyreállításában is - statikus tervezőként - Ő részes volt. Megszerezte az egyetemi doktori fokozatot, majd munkássága magas szintű elismeréseként 1996-ban Csonka Pál-éremmel tüntették ki.

A felsorolt példák is jelzik, hogy Gilyén Nándor emberi, szakmai érdeklődése legalább is kettős volt: példásan szakszerű statikusi tevékenysége mellett mindig nyitottan fordult a történeti építészet alkotásai, értékei felé és szíve melegével különösen a népi építészet remekeit, sajátos értékeit kutatta. Mintegy magánemberként kereste, végigjárta nem csak a mai országhatárokon belüli alkotásokat, de a szórványmagyság - főleg Erdély - ilyen épületeit-építményeit is megismerte. Nagyon sok felmérés eredményeit dokumentálta és publikálta. E tárgyban írt számtalan cikke és önálló, ill. társszerzői kötete közül külön ki kell emelni a Barabás Jenővel írtakat: „Vezérfonal népi építészetünk kutatásához” (1979), ill. a „Magyar népi építészet” (1987) címűt, melyeket a tárggyal foglalkozó kutatók, hallgatók alapirodalomként forgatnak. Gilyén Nándor a tartószerkezetek, de főleg a népi építészet témái körében nagyon sok előadást is tartott. Egy időben a BME Szilárdságtani tanszékén is oktatott.

Dr. Gilyén Nándor itt hagyta ezt a földi világot. Nagyszerű embersége, gazdag szakmai eredményei, példás életútja, szellemi hagyatéka mind méltó a követésre.

Ágostházi László DLA

Ágostházi László DLA:

EMLÉKEZZÜNK RÁ, HOGY. . .

Március

március 3. **60 éve** (1950) született *Petravich András* PhD, építész, műemlékvédelmi szakmérnök, építészettörténeti szakíró, a Magyar Építészeti Múzeum munkatársa

március 15. **195 éve** (1815) történt *Gyöngyösön a Szt. Bertalan templom* déli tornyának (Rábl Károly) alapkövő elhelyezése

március 22. **265 éve** (1745) helyezték el *Székesfehérvárott a jezsuita (ma cisztercita templom)* alapkövét (Paul Hatzinger fehérvári építész)

március 28. **105 éve** (1905) halt meg *Czigler Győző* építész, egyetemi tanár, nagyon sok palota és középület (pl. a budapesti Széchenyi Gyógyfürdő) tervezője

Április

április 5. **90 éve** (1920) született *Hajnóczy Gyula Dr.* Ybl-díjas építész, régész, egyetemi tanár, szakíró, számtalan hazai antik romterület nemzetközileg elismert konzervátora

április 8. **285 éve** (1725) helyezték el a *pesti Egyetemi templom épületének* (Mayerhoffer A.) alapkövét

április 8. **205 éve** (1805) kezdték el építeni *Debrecenben a Nagytemplomot* (Péchy Mihály)

április 9. **150 éve** (1860) született *Möller István* építész, egyetemi tanár, szakíró, műemlék restaurátor (Vajdahunyd: vár, Gyulafehérvár: székesegyház, Zsámbék: templomrom, stb.)

április 14. **145 éve** (1865) született *Gyalus László* építész, az Iparművészeti Iskola tanára, historizáló épületek alkotója, aki sok műemlék épület restaurálásában is részt vett

április 25. **115 éve** (1895) született *Rados Jenő Dr.* Ybl- és Állami-díjas építész, egyetemi tanár, szakíró, számtalan műemlék épület restaurálója

április 25. **65 éve** (1945) halt meg *Lux Géza Dr.* építész, a középkori magyar építészet kutatója, műemlék épületek felmérője és restaurálója

Kiállítás előzetes:

„Az Erények nyomában” című kiállítás 2010. március 18-tól április 25-ig látható lesz az Örökség Galériában (Budapest, I. ker., Táncsics Mihály utca 1.)

A kiállítás időtartama alatt az esztergomi Studioloról szóló Erények nyomában c. könyv (szerzők: Prokopp-Wierdl-Vukov) kedvezményes áron lesz megvásárolható az ICOMOS Titkárságán (Budapest I. ker., Szentháromság tér 6 mfszt. 43.) Pakulár Ibolyánál /Tel. 06(1)212-7615/ munkanapokon 9.30 – 14.00 óra között.

A könyv kedvezményes ára: Könyv és a DVD („A Mértékletesség nyomában”) melléklettel: 7.900 Ft
Könyv (DVD melléklet nélkül): 5.900 Ft
DVD külön: 2.000 Ft

ICOMOS tagok részére a könyv ennél kedvezményesebben, az eredeti árhoz képest 20%-os kedvezménnyel lesz megvásárolható:

Könyv és DVD együtt („A Mértékletesség nyomában” c. DVD melléklettel): 7.120 Ft

Könyv (DVD melléklet nélkül) 5.520 Ft

DVD külön 1.600 Ft

Kedves Tagtársunk, Barátunk!

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság közleményei, az ICOMOS Híradó 2010 januárjától elektronikus úton jelenik meg. A változtatásnak oka nemcsak a korszerűség igénye, de legalább ennyire a takarékoság kényszere is – amiben azért annyi környezetvédelmi előny mindenképpen van, hogy kevesebb papírt használunk...

Aktuális számainkat ettől kezdve tehát e-mailben küldjük el, illetve az, a régebbi számokkal, együtt, továbbra is hozzáférhető a honlapunkon (www.icomos.hu).

Szeretnénk hogy a változtatás ellenére is minden kedves tagunkhoz eljusson az ICOMOS Híradó, ezért kérjük, **jelezzé ha nem rendelkezik internet/e-mail kapcsolattal**, ebben az esetben megoldást találunk arra, hogy az ICOMOS Híradót továbbra is papírformában juttassuk el Önnek.

ICOMOS Híradó, a Magyar Nemzeti Bizottság közleményei

Szerkesztőség: 1014 Budapest, Szentháromság tér 6.

Levél cím: 1535 Budapest, Pf. 721. Telefon/fax: 212-76-15

E-mail: secretariat@icomos.hu

Honlap: www.icomos.hu

Kiadja a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal

Szerkesztő: Keller Annamária

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság tagságával járó előnyök:

- állandó informáltság a műemlékvédelem hazai és nemzetközi eseményeiről, pályázatairól, ösztöndíjairól, stb. az ICOMOS honlap (www.icomos.hu), az ICOMOS Híradó és az ICOMOS News/Nouvelles ICOMOS révén

- ingyenes belépésre jogosító tagsági kártya a világ legtöbb múzeumába, műemlékébe, romterületére

- az UNESCO/ICOMOS Dokumentációs Központjának szabad használata

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság pártoló Jogi tagja:

Kulturális Örökségvédelmi Hivatal